

חוק כסיפור: החוק המקראי בין ספרות למציאות ד"ר אסנת ברתור

שיעור 1: הווים לדמותו של החוק המקראי

בראשית ט, 1-7

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ. וּמִוֹרְאֵכֶם וְחַתְכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם כְּכֹל אֲשֶׁר תִּרְמַשׁ הָאָדָמָה וּבְכָל דְּגַי הַיָּם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ. כָּל רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ כִּי־רֶק עֵשָׂב נִתַּתִּי לָכֶם אֶת כָּל. אֲךָ בֶּשֶׂר בְּנַפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ. וְאֲךָ אֶת דְּמַמְכֶם לְנַפְשֹׁתֵיכֶם אֲדַרְשׁ מִיַּד כָּל חַיָּה אֲדַרְשְׁנוּ וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אֲחִיו אֲדַרְשׁ אֶת נַפְשׁ הָאָדָם. שִׁפְךָ דַם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפַךְ כִּי בְּצַלֵּם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם. וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ שְׂרִצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ בָהּ.

בראשית יז, 9-14

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אֶתָּה וּנְרַעַף אַחֲרָיָה לְדֹרֹתֶם. זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין נְרַעַף אַחֲרָיָה הַמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר. וּנְמַלְתֶּם אֶת בְּשָׂר עַרְלַתְכֶם וְהָיָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם. וּבֵן שְׁמֹנֶת יָמִים יְמוֹל לָכֶם כָּל זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם יְלִיד בַּיִת וּמִקְנֵת כֶּסֶף מְכַל בֶּן נָכָר אֲשֶׁר לֹא מִזְרַעְךָ הוּא. הַמּוֹל יְמוֹל בֵּיתְךָ וּמִקְנֵת כֶּסֶף וְהָיְתָה בְרִיתִי בְּבִשְׂרְכֶם לְבְרִית עוֹלָם. וְעַרְל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יְמוֹל אֶת בְּשָׂר עַרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת מֵעַמִּי אֶת בְּרִיתִי הַפֹּר.

שמות יט, 10-19

ויאמר יהוה אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלתם. והיו נכנים ליום השלישי כי ביום השלישי ירד יהוה לעיני כל העם על הר סיני. והגבלת את העם סביב לאמר השמרו לכם עלות בהר ונגע בקצהו כל הנגע בהר מות יומת. ויהי ביום השלישי בהית הבקר ויהי קלת וברקים וענן כבד על ההר וקל שפר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה. ויצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר. והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו יהוה באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד. ויהי קול השפר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלהים יעננו בקול.

שמות כ, 1-11

וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר. אנכי יהוה אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ. לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עון אבת על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי. ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי. לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא כי לא ינקה יהוה את אשר ישא את שמו לשוא. זכור את יום השבת לקדשו...

ויקרא א, 1-3

ויקרא אל משה וידבר יהוה אליו מאהל מועד לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם אדם כי יקריב מכם קרבן ליהוה מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם. אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אתו לרצנו לפני יהוה.

במדבר ט, 1-3

וידבר יהוה אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר. ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו. בארבעה עשר יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אתו במועדו ככל חקתיו וככל משפטיו תעשו אתו.

דברים יא, 31 - יב, 2

כי אתם עברים את הירדן לבא לרשת את הארץ אשר יהוה אלהיכם נתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה. ושמרתם לעשות את כל החקים ואת המשפטים אשר אנכי נתן לפניכם היום. אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן יהוה אלהי אבותיך לך לרשתה כל הימים אשר אתם חיים על

הַאֲדָמָה. אֲבָד תֵּאבְדוּן אֶת כָּל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שֵׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יְרֻשִׁים אֹתָם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הַהָרִים הָרְמִים וְעַל הַגְּבְעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעְנָן.

שמות כ, 19-23

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם רְאִיתֶם כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם. לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי אֱלֹהֵי כֶסֶף וְאֱלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם. מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי וְזִבְחֶתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֹמֶיךָ אֶת צֹאנֶךָ וְאֶת בְּקָרְךָ בְּכָל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אֲזַכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבִרְכָתֶיךָ. וְאִם מִזְבַּח אֲבָנִים תַעֲשֶׂה לִּי לֹא תִבְנֶה אֹתָהּן גִּזִּית כִּי חִרְבָּךָ הִנֵּפֶת עָלֶיהָ וְתַחֲלָלָהּ. וְלֹא תַעֲלֶה בָמַעְלַת עַל מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא תִגְלַה עֲרוֹתֶךָ עָלָיו.

דברים יב, 2-5

אֲבָד תֵּאבְדוּן אֶת כָּל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שֵׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יְרֻשִׁים אֹתָם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הַהָרִים הָרְמִים וְעַל הַגְּבְעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעְנָן. וְנִתְצַתֶּם אֶת מִזְבְּחֹתֶם וְשִׁבְרֹתֶם אֶת מִצְבְּתֵיכֶם וְאֲשֵׁרִיתֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדַּעוּן וְאֲבַדְתֶּם אֶת שְׁמֵם מִן הַמְּקוֹם הַהוּא. לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם. כִּי אִם אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שְׁבֵטֵיכֶם לְשׂוֹם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשַׁכְּנוֹ תִדְרָשׁוּ וּבֵאתָ שָׁמָּה.

ויקרא יז, 3-5

אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ כֶּשֶׁב אוֹ עֵז בַּמִּחְנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחְנֶה. וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהַקְרִיב קֶרֶבֶן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יִחַשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָם שִׁפָּךְ וּנְכַרְתָּ הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עִמּוֹ. לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זִבְחִים עַל פְּנֵי הַשֹּׁדֵה וְהֵבִיִּאם לַיהוָה אֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵל הַכֹּהֵן וְזִבְחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם.

שמות כג, 22-23, 25-26

כִּי אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקֻלוֹ וְעָשִׂיתָ כָּל אֲשֶׁר אֲדַבֵּר וְאֵיבֹתִי אֶת אֵיבֶיךָ וְצִרְתִּי אֶת צִרְרֶיךָ. כִּי יִלְךְ מִלְּאֲכִי לִפְנֶיךָ וְהֵבִיֵּאֶךָ אֶל הָאֲמֹרִי וְהַחֲתִי וְהַפְּרֹזִי וְהַכְּנַעֲנִי הַחַוִּי וְהַיְבוּסִי וְהַכַּחְדִּיתִי... וְעַבַדְתֶּם אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּבְרַךְ אֶת לַחְמֶךָ וְאֶת מִימֶיךָ וְהִסְרֹתִי מִחֲלָה מִקֶּרְבְּךָ. לֹא תִהְיֶה מִשְׁכְּלָה וְעַקְרָה בְּאַרְצְךָ אֶת מִסְפַּר יְמֶיךָ אֲמַלֵּא.

דברים כז, 15-17

אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה תּוֹעֵבַת יְהוָה מַעֲשֵׂה יָדַי תִּרְשׁ וְשָׁם בִּסְתֵר וְעָנּוּ כָל הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן.
אָרוּר מִקְלָה אֲבִיו וְאָמוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן. אָרוּר מִסִּיג גְּבוּל רַעְהוּ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן.

דברים כח, 1-3

וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם וּנְתַנֶּךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עֲלִיּוֹן עַל כָּל גּוֹי הָאָרֶץ. וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁיגְךָ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ.
בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר וּבְרוּךְ אַתָּה בְּשָׂדֶה.

ויקרא כו, 3-5

אִם בַּחֲקָתִי תִלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתֵי תִשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. וְנִתַּתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנִתְּנָה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעַץ הַשָּׂדֶה
יִתֵּן פְּרִיָו. וְהַשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת בָּצִיר וּבָצִיר יִשְׁיג אֶת זֶרַע וְאֶכְלֶתֶם לַחֲמֻכָּם לְשִׁבְעַת וַיִּשְׁבַּתֶּם לְבָטַח בְּאֶרְצְכֶם.

ויקרא כו, 14-16

וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה. וְאִם בַּחֲקָתִי תִמְאָסוּ וְאִם אֶת מִשְׁפָּטֵי תִגְעַל נַפְשְׁכֶם
לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתַי לְהַפְרֹכֶם אֶת בְּרִיתִי. אֲף אֲנִי אַעֲשֶׂה זֹאת לָכֶם וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם בְּהִלָּה אֶת
הַשְּׁחָפֶת וְאֶת הַקְּדַחַת מִכְּלוֹת עֵינַיִם וּמִדִּיבַת נֶפֶשׁ וּזְרַעְתֶּם לְרִיק וּזְרַעְתֶּם וְאֶכְלָהוּ אֲבִיכֶם.

שמות כא, 12-14

מִכָּה אִישׁ וְמֵת מוֹת יוֹמָת. וְאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אָנָּה לִידּוֹ וְשִׁמְתִי לָךְ מִקּוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שָׂמָּה. וְכִי יִזַּד אִישׁ
עַל רַעְהוּ לְהַרְגוֹ בְּעֶרְמָה מֵעַם מְזַבְּחֵי תִקְחֻנּוּ לְמוֹת.

שמות כב, 19

זִבְחַ לְאֱלֹהִים [אחרים] יִחָרֵם בְּלִתִּי לִיהוָה לְבָדוֹ

שמות כג, 4

כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אִבְכָּה אוֹ חֲמֹרוֹ תַעֲהֶה הַשֶּׁבֶת תִּשְׁיַבְנוּ לוֹ. כִּי תִרְאֶה חֲמֹר שֶׁנֶּאֱדָר רִבֵּץ תַּחַת מִשְׁאוֹ וְחִדְלַת מֵעֵזֶב לוֹ
עֵזֶב תַּעֲזֹב עִמּוֹ

דברים טז, 18

שִׁפְטִים וְשִׁטְרִים תִּתֵּן לָהּ בְּכָל שְׁעָרֶיהָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיהָ נָתַן לָהּ לְשִׁבְטֶיהָ וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשִּׁפְט צְדָק

דברים טז, 21-22

לֹא תִטַּע לָהּ אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ אֲצֶל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיהָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָּהּ. וְלֹא תִקֵּים לָהּ מִצֵּבָה אֲשֶׁר שָׁנֵא יְהוָה אֱלֹהֶיהָ.

דברים כב, 6-7

כִּי יִקְרָא קוֹן צְפוּר לְפָנֶיהָ בְּדֶרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֲפֹרָחִים אוֹ בִיּוֹצִים וְהָאֵם רִבְצָת עַל הָאֲפֹרָחִים אוֹ עַל הַבִּיּוֹצִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבְּנִים. שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבְּנִים תִּקַּח לָהּ לְמַעַן יִיטַב לָהּ וְהֵאֲרַכְתָּ יָמֶיהָ.

ויקרא יח, 7

עֲרוֹת אֲבִיהָ וְעֲרוֹת אִמָּהּ לֹא תִגְלֶה הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ

ויקרא יט, 28

וְשָׂרְט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרָכֶם וְכִתְּבֹת קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בְּכֶם אֲנִי יְהוָה

ויקרא יט, 14

לֹא תִקַּל חֵרֶשׁ וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְּשַׁל וְיִרְאֵת מֵאֱלֹהֶיהָ אֲנִי יְהוָה

שמות כב, 15-18

וְכִי יִפְתָּה אִישׁ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֲרִשָּׁה וְשָׁכַב עִמָּהּ מֵהֶרְנָה לוֹ לְאִשָּׁה. אִם מֵאֵן יִמָּאֵן אֲבִיהָ לְתַתָּה לוֹ כֶּסֶף יִשְׁקַל כְּמֹהָר הַבְּתוּלָת. מִכְּשָׁפָה לֹא תִחִיָּה. כָּל שָׁכַב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת.

דברים כב, 4-5

לֹא תִרְאֶה אֶת חֲמוֹר אַחִיךָ אוֹ שׂוֹרוֹ נִפְלִים בְּדֶרֶךְ וְהִתְעַלְמַת מֵהֶם הִקָּם תִּקִּים עִמוֹ. לֹא יִהְיֶה כָּלִי גֹבֵר עַל אִשָּׁה וְלֹא יִלְבַּשׁ גֹּבֵר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה כִּי תוֹעֵבֵת יְהוָה אֱלֹהֶיהָ כָּל עֲשֵׂה אֱלֹהֶיהָ.

דברים כג, 22-25

כי תדר נדר ליהוה אלהיך לא תאחר לשלמו כי דרש ידרשנו יהוה אלהיך מעמך והיה בך חטא... מוצא שפתך תשמר ועשית כאשר נדרת ליהוה אלהיך נדבה אשר דברת בפיה. כי תבא בכרם רעה ואכלת ענבים כנפשה שבעה ואל כליך לא תתן.

שמות כג, 18-19

לא תזבח על חמץ דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בקר. ראשית בכורי אדמתך תביא בית יהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו.

שמות כא, 26

וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו תחת עינו

שמות כב, 6-7

כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים. אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו.

שמות כא, 18

וכי יריבן אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרף ולא ימות ונפל למשכב

שמות כא, 20

וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ומת תחת ידו נקם נקם

שמות כא, 22

וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה

דברים טו, 12

כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך

דברים כ, 1

כי תצא למלחמה על איבך וראית סוס ורכב עם רב ממך...

דברים כב, 8

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו

ויקרא יז, 3

איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה

ויקרא כ, 10

ואיש אשר ינאף את אשת איש אשר ינאף את אשת רעהו מות יומת הנאף והנאפת

שמות כ, 8-13

זכור את יום השבת לקדשו... לא תרצח. לא תנאף. לא תגנב. לא תענה ברעך עד שקר.

דברים טז, 19

לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד...

ויקרא יט, 13

לא תעשק את רעך ולא תגזל לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר

שיעור 2: מעמדו ותוקפו של החוק המקראי

שמות לד, 23-24

שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ אֶת פְּנֵי הָאֵדֶן יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. כִּי אֹרִישׁ גּוֹיִם מִפְּנֵיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת גְּבֻלְךָ וְלֹא יִחַמְדוּ אִישׁ אֶת אֶרְצְךָ בְּעֵלְתֶךָ לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה.

משלי ל, 10

אֵל תִּלְשֵׁן עֶבֶד אֵל אֲדֹנָיו פֶּן יִקְלָלְךָ וְאַשְׁמֶתְךָ

דברים כג, 16

לֹא תִסְגֵּיר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו אֲשֶׁר יִנְצַל אֵלֶיךָ מֵעַם אֲדֹנָיו

משלי ו, 29

כֵּן הִבָּא אֶל אִשָּׁת רֵעֵהוּ לֹא יִנְקָה כָּל הַנִּגַּע בָּהּ

ויקרא יח, 20

וְאֵל אִשָּׁת עַמִּיתֶךָ לֹא תִתֵּן שְׂכַבְתֶּךָ לְזֹרַע לְטַמְאָהּ בָּהּ

ויקרא יט, 18

וְאָהַבְתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ

משלי ג, 29

אֵל תַּחְרֹשׁ עַל רֵעֶךָ רֵעֵה

דברים כא, 15-17

כִּי תִהְיֶינָה לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאֶחָת אֲהוּבָה וְהָאֶחָת שְׂנוּאָה וַיִּלְדוּ לוֹ בָּנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לְשִׁנְיָאָה. וְהָיָה בַּיּוֹם הַנִּחִילוֹ אֶת בְּנָיו אֶת אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת בֶּן הָאֲהוּבָה עַל פְּנֵי בֶן הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר. כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יִכִּיר לְתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכָל אֲשֶׁר יִמָּצָא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אָנֹכִי לֹא מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה.

שמות כא, 7-9

וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ לְאִמָּה לֹא תִצָּא כְּצֵאת הָעֶבְדִּים... וְאִם לְבָנוּ יִיעֲדֶנָּה כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת יַעֲשֶׂה לָּהּ

שמות כב, 15-16

וְכִי יִפְתֹּה אִישׁ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֲרֻשָּׁה וְשָׁכַב עִמָּה מִהַר יִמְהַרְנֶה לּוֹ לְאִשָּׁה. אִם מֵאֵן יִמָּאֵן אֲבִיהָ לְתַתָּה לּוֹ כֶּסֶף יִשְׁקַל כְּמִהַר הַבְּתוּלָה.

דברים כא, 15-17

כִּי תִהְיֶיךָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאֶחָת אַהוּבָה וְהָאֶחָת שְׂנוּאָה וְיִלְדוּ לּוֹ בָּנִים הָאֶהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לְשְׂנוּאָה. וְהָיָה בַּיּוֹם הַנִּחִילוֹ אֶת בְּנָיו אֶת אֲשֶׁר יִהְיֶה לּוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת בֶּן הָאֶהוּבָה עַל פְּנֵי בֶן הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר. כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יִכִּיר לְתַת לּוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכַל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לּוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֲנוֹ לּוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה.

דברים יז, 14-20

כִּי תִבֵּא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וִירְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבְּתָהּ בָּהּ וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ כְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבְתַי. שׁוּם תִּשְׂמִים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקְרֹב אַחִיךָ תִּשְׂמִים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לְתַת עָלֶיךָ אִישׁ גִּבּוֹר אֲשֶׁר לֹא אַחִיךָ הוּא. רַק לֹא יִרְבֶּה לּוֹ סוּסִים וְלֹא יִשִּׁיב אֶת הָעַם מִצְרִימָה לְמַעַן הַרְבוֹת סוּס וַיְהוֶה אָמַר לְכֶם לֹא תִסְפוּן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד. וְלֹא יִרְבֶּה לּוֹ נָשִׁים וְלֹא יִסּוֹר לְבָבוֹ וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לּוֹ מְאֹד. וְהָיָה כְּשִׁבְתוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לּוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר מִלְּפָנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם. וְהִיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּו לְמַעַן יִלְמַד לִירְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהָיו לְשֹׁמֵר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשׂוֹתָם. לְבַלְתִּי רוּם לְבָבוֹ מֵאֲחִיו וּלְבַלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה יְמִין וּשְׂמֹאל לְמַעַן יֵאָרֶיךָ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבְנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל.

שמות כג, 4-5

כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אִיבָה אוֹ חֲמֹרוֹ תַעֲהֶה הָשֵׁב תְּשִׁיבֵנוּ לּוֹ. כִּי תִרְאֶה חֲמֹר שֹׁנֵא רִבֵּץ תַּחַת מִשְׁאוֹ וְחָדְלָתָּ מֵעֹזֵב לּוֹ עֹזֵב תַעֲזֹב עִמּוֹ.

דברים כב, 4-1

לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיך. ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו אל תוך ביתך והיה עמך עד דרש אחיך אתו והשבתו לו. וכן תעשה לחמור וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם. לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו.

דברים כה, 11-12

כי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו וקרבה אשת האחד להציל את אישה מיד מכהו ושלחה ידה והחזיקה במבשיו. וקצתה את כפה לא תחוס עינה.

שיעור 3: מעמדו ותוקפו של החוק המקראי - המשך

שמות כג, 10-11

ושש שנים תזרע את ארצה ואספת את תבואתה. והשביעת תשמטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חית השדה כן תעשה לכרמך לזיתך.

דברים טו, 1-11

(1) מקץ שבע שנים תעשה שמטה. (2) וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה ליהוה. (3) את הנכרי תגש ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך. (4) אפס כי לא יהיה בך אביון כי ברך יברכה יהוה בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה... (7) כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארצה אשר יהוה אלהיך נתן לך לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיק האביון. (8) כי פתח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו. (9) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיק האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל יהוה והיה בך חטא. (10) נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכה יהוה אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך. (11) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על פן אנכי מצוה לאמר פתח תפתח את ידך לאחיק לעניך ולאבינך בארצה.

ויקרא כה, 1-13

(1) וידבר יהוה אל משה בהר סיני לאמר. (2) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת ליהוה. (3) שש שנים תזרע שדה ושש שנים תזמור כרמך ואספת את תבואתה. (4) ובשנה השביעת שבת שבתון יהיה לארץ שבת ליהוה שדה לא תזרע וכרמך לא תזמור. (5) את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ. (6) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך. (7) ולבהמתך ולחיה אשר בארצה תהיה כל תבואתה לאכל. (8) וספרת לך שבע שבתות שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה. (10) והעברת שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם. (11) וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשבו. (12) יובל הוא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את נזריה. (13) כי יובל הוא קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה. בשנת היובל הזאת תשבו איש אל אחוזתו.

ויקרא כה, 19-22

(19) וּנְתַנָּה הָאָרֶץ פְּרִיָּה וְאָכַלְתֶּם לְשִׁבְעָה וַיִּשְׁבַּתֶּם לְבַטַּח עָלֶיהָ. (20) וְכִי תֹאמְרוּ מָה נֹאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסַף אֶת תְּבוּאָתֵנוּ. (21) וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂית אֶת הַתְּבוּאָה לְשִׁלֹּשׁ הַשָּׁנִים. (22) וּזְרַעְתֶּם אֶת הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִת וְאָכַלְתֶּם מִן הַתְּבוּאָה יִשָּׁן עַד הַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִת עַד בּוֹא תְּבוּאָתָהּ תֹאכְלוּ יִשָּׁן.

שמות כג, 10-11

וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת אֲרֻצְךָ וְאָסַפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ. וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמְטֶנָּה וְנִטְשְׁתָּהּ וְאָכְלוּ אֲבִינִי עִמָּךְ וְיִתְרֶם תֹּאכַל חֵיט הַשָּׂדֶה כִּן תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְיוֹתֶךָ.

ויקרא כה 19-22

(19) וּנְתַנָּה הָאָרֶץ פְּרִיָּה וְאָכַלְתֶּם לְשִׁבְעָה וַיִּשְׁבַּתֶּם לְבַטַּח עָלֶיהָ. (20) וְכִי תֹאמְרוּ מָה נֹאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסַף אֶת תְּבוּאָתֵנוּ. (21) וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂית אֶת הַתְּבוּאָה לְשִׁלֹּשׁ הַשָּׁנִים. (22) וּזְרַעְתֶּם אֶת הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִת וְאָכַלְתֶּם מִן הַתְּבוּאָה יִשָּׁן עַד הַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִת עַד בּוֹא תְּבוּאָתָהּ תֹאכְלוּ יִשָּׁן.

ויקרא כה, 2-8

(2) ...כִּי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְשַׁבְּתָהּ הָאָרֶץ שַׁבַּת לַיהוָה... (4) וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ שַׁבַּת לַיהוָה שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמַר. (5) אֵת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֵת עֲנְבֵי נִזְיֶרְךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שַׁבְּתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ. (6) וְהִיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאֹכְלָהּ... (8) וְסִפַּרְתָּ לָךְ שִׁבְעַת שַׁבְּתוֹת שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת פְּעָמִים וְהָיוּ לָךְ יָמֵי שִׁבְעַת שַׁבְּתוֹת הַשָּׁנִים תִּשַׁע וָאַרְבָּעִים שָׁנָה.

ויקרא כה, 10-13

(10) וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקִרְאתֶם דְּרוֹר בְּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל הוּא תִהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְּתֶם אִישׁ אֶל אַחֲזָתוֹ וְאִישׁ אֶל אַחֲזָתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבוּ... (13) בַּשָּׁנָה הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תִּשְׁבוּ אִישׁ אֶל אַחֲזָתוֹ.

ויקרא כה, 26-28

(26) ואיש כי לא יהיה לו גאל והשיגה ידו ומצא כדי גאלתו. (27) וחשב את שני ממכרו והשיב את העדף לאיש אשר מכר לו ושב לאחזתו. (28) ואם לא מצאה ידו די השיב לו והיה ממכרו ביד הקנה אתו עד שנת היובל ויצא ביבל ושב לאחזתו.

ויקרא כה, 39-41

(39) וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך לא תעבד בו עבדת עבד. (40) כשכיר כתושב יהיה עמך עד שנת היבל יעבד עמך. (41) ויצא מעמך הוא ובניו עמו ושב אל משפחתו ואל אחזת אבתיו ישוב.

דברים טו, 4-7

אפס כי לא יהיה בך אביון כי ברוך יברכה יהוה בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה. רק אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמור לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום. כי יהוה אלהיך ברכה כאשר דבר לך והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט ומשללת בגוים רבים ובך לא ימשלו. כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארצה אשר יהוה אלהיך נתן לך לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחיק האביון.

שמות כא, 2-6

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם. אם בגפו יבא בגפו יצא אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו. אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו. ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני ואת בני לא אצא חפשי. והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם.

דברים טו, 12-18

כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדה שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך. וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם. העניק תעניק לו מצאנה ומגרנה ומיקבה אשר ברכה יהוה אלהיך נתן לו. וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדה יהוה אלהיך על פן אנכי מצוה את הדבר הזה היום. והיה כי יאמר אליך לא אצא מעמך כי אהבה ואת ביתך כי טוב לו עמך. ולקחת את המרצע ונתתה באזנו ובדלת לך עבד עולם ואף לאמתך תעשה כן. לא יקשה בעינה בשלחה אותו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר עבדה שש שנים וברכה יהוה אלהיך בכל אשר תעשה.

ויקרא כה, 39-43

וכי ימוך אחיה עמו ונמכר לך לא תעבד בו עבדת עבד. כשכיר כתושב יהיה עמו עד שנת היבל יעבד עמו. ויצא מעמו הוא ובניו עמו ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבתיו ישוב. כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד. לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיה.

דברים יט 1-12

(1) כי יכרית יהוה אלהיה את הגוים אשר יהוה אלהיה נתן לך את ארצם וירשתם וישבת בעריהם ובבתיהם. (2) שלוש ערים תבדיל לך בתוך ארצה אשר יהוה אלהיה נתן לך לרשתה. (3) תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצה אשר ינחילך יהוה אלהיה והיה לנוס שמה כל רצח. (4) וזה דבר הרצח אשר ינוס שמה וחי אשר יפה את רעהו בבלי דעת והוא לא שנא לו מתמל שלשם... (6) פן ירדף גאל הדם אחרי הרצח כי יחס לבבו והשיגו כי ירבה הדרך והכהו נפש ולו אין משפט מות כי לא שנא הוא לו מתמול שלשום. (7) על כן אנכי מצוה לאמר שלש ערים תבדיל לך. (8) ואם ירחיב יהוה אלהיה את גבולך כאשר נשבע לאבתך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבתך. (9) כי תשמור את כל המצוה הזאת לעשתה אשר אנכי מצוה היום לאהבה את יהוה אלהיה וללכת בדרכיו כל הימים ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה... (11) וכי יהיה איש שנא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו נפש ומת ונס אל אחת הערים האלה. (12) ושלחו זקני עירו ולקחו אתו משם ונתנו אתו ביד גאל הדם ומת...

במדבר לה, 10-28

(10) דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי אתם עברים את הירדן ארצה כנען. (11) והקרייתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה רצח מכה נפש בשגגה. (12) והיו לכם הערים למקלט מגאל ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העדה למשפט. (13) והערים אשר תתנו שש ערי מקלט תהיינה לכם. (14) את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהיינה. (15) לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהיינה שש הערים האלה למקלט לנוס שמה כל מכה נפש בשגגה. (16) ואם בכלי ברזל הכהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח... (19) גאל הדם הוא ימית את הרצח בפגעו בו הוא ימתנו... (24) ושפטו העדה בין המכה ובין גאל הדם על המשפטים האלה. (25) והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה וישב בה עד מות הכהן הגדל אשר משח אתו בשמן הקדש. (26) ואם יצא יצא הרצח את גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה. (27) ומצא אתו גאל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו ורצח גאל הדם את הרצח אין לו דם. (28) כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדל ואחרי מות הכהן הגדל ישוב הרצח אל ארץ אחוזתו...

דברים יז, 18-19

וְהָיָה כְּשִׁבְתוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר מַלְפְּנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם. וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לִירְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהָיו לְשָׁמֹר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשׂוֹתָם.

שמות כג, 2-3

לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רִבִּים לְרַעַת וְלֹא תַעֲנֶה עַל רֵב לְנִטַּת אַחֲרֵי רִבִּים לְהַטֹּת. וְדַל לֹא תִהְדָּר בְּרִיבוֹ.

ברוך שוורץ, הקדמה,

בתוך: תורת הקדושה, עיונים בחוקה הכוהנית שבתורה (מאגנס, תשנ"ט)

אם הם נראים כמו יצירה ספרותית ונמצאים בתוך מסגרת של יצירה ספרותית, הם כנראה יצירה ספרותית.

שיעור 4: הזיקה בין החוק לסיפור במקרא

שמות יב, 1-13

ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר. החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה. דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שיהיה לביתו. ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפשות איש לפי אכלו תכסו על השנה. שנה תמים זכר בן שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן העזים תקחו. והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים. ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם. ואכלו את הבשר בלילה הזו צלי אש ומצות על מררים יאכלוהו. אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו. ולא תותירו ממנו עד בקר והנתר ממנו עד בקר באש תשרפו. וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידיכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא ליהוה. ועברתי בארץ מצרים בלילה הזו והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני יהוה. והיה הדם לכם לאת על הבתים אשר אתם שם וראיתי את הדם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים.

שמות יב, 14-20

והיה היום הזה לכם לזכרון וחגתם אתו חג ליהוה לדרתיכם חקת עולם תחגהו. שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם כי כל אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישאל מיום הראשון עד יום השביעי. וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדרתיכם חקת עולם. בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות עד יום האחד ועשרים לחדש בערב. שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בגר ובאזרח הארץ. כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבתיכם תאכלו מצות.

במדבר כז, 1-11

(1) ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה. (2) ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאם וכל העדה פתח אהל מועד לאמר. (3) אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על יהוה בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו. (4) למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה לנו אחזה בתוך אחי אבינו. (5) ויקרב משה את משפטן לפני יהוה. (6) ויאמר יהוה אל משה לאמר. (7) פן בנות צלפחד דברת נתן תתן להם אחזת נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן. (8) ואל בני

ישראל תדבר לאמר איש כי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו. (9) ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו. (10) ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו. (11) ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה והיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה יהוה את משה.

שמות כב, 20

וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים

דברים כג, 4-5

לא יבא עמוני ומואבי בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבא להם בקהל יהוה עד עולם. על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך.

שמות כ, 8-11

זכור את יום השבת לקדשו. ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך. ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרף אשר בשעריך. כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ ואת הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי על כן ברוך יהוה את יום השבת ויקדשהו.

ויקרא כ, 24-26

...אני יהוה אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים. והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה ובין העוף הטמא לטהר ולא תשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא. והייתם לי קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם מן העמים להיות לי.

ויקרא כג, 42-43

סכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת. למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם.

דברים כה, 17-19

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. אשר קנה בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים. והיה בהניח יהוה אלהיך לך מכל איביך מסביב בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח.

דברים כא, 17-15

כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וילדו לו בנים האהובה והשנואה והיה הבן הבכור לשניאה. והיה ביום הנחילו את בניו את אשר יהיה לו לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכור. כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו כי הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה.

בראשית מח, 20-14

וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור... וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמן יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה. ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכור שים ימינה על ראשו. וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים. ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמר ישמך אלהים כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה.

דברים יז, 17-14

כי תבא אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי. שום תשים עליך מלך אשר יבחר יהוה אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא. רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס ויהוה אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד. ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד.

מלכים א ה, 6

ויהי לשלמה ארבעים אלף ארות סוסים למרכבו ושנים עשר אלף פרשים

מלכים א י, 28

ומוצא הסוסים אשר לשלמה ממצרים...

מלכים א י, 14-22

ויהי משקל הזהב אשר בא לשלמה בשנה אחת שש מאות ששים ושש ככר זהב... ויעש המלך שלמה מאתים צנה זהב שחוט שש מאות זהב יעלה על הצנה האחת... ויעש המלך כסא שן גדול ויצפהו זהב מופז... כי אני תרשיש למלך בים עם אני חירם אחת לשלש שנים תבוא אני תרשיש נשאת זהב וכסף שנהבם וקפים ותכיים.

מלכים א יא, 1-3

והמלך שלמה אהב נשים נכריות רבות ואת בת פרעה מואביות עמניות אדמית צדנית חתית. מן הגוים אשר אמר יהוה אל בני ישראל לא תבאו בהם והם לא יבאו בכם אכן ישו את לבבכם אחרי אלהיהם בהם דבק שלמה לאהבה. ויהי לו נשים שרות שבע מאות ופלגשים שלש מאות וישו נשיו את לבו.

דברים כה, 5-6

כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם וכן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה. והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל.

בראשית לח, 6-10

ויקח יהודה אשה לער בכורו ושמה תמר. ויהי ער בכור יהודה רע בעיני יהוה וימתהו יהוה. ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבם אתה והקם זרע לאחיק. וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו. וירע בעיני יהוה אשר עשה וימת גם אתו.

שיעור 5: הזיקה בין החוק לסיפור במקרא - המשך

עמוס ג, 11-12

לִכְן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה צֹר וּסְבִיב הָאָרֶץ וְהוֹרִיד מִמֶּנּוּ עָנָה וּנְבוּזוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ. כֹּה אָמַר יְהוָה כֹּאֲשֶׁר יֵצֵיל הָרְעָה מִפִּי הָאָרִי שְׁתֵּי כְרָעִים אוּ בְדֹל אֶזֶן כֵּן יִנְצְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּשִׁמְרוֹן...

שמות כב, 9-12

כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רְעֵהוּ חֲמוֹר אוּ שׂוֹר אוּ שֶׂה וְכֹל בְּהֵמָה לְשֹׁמֵר וּמֵת אוּ נֹשֶׁבֶר אוּ נֹשֶׁבֶה אֵין רָאָה. שִׁבְעַת יְהוָה תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמִלְאֲכַת רְעֵהוּ וְלָקַח בְּעֵלְיוֹ וְלֹא יִשְׁלַם. וְאִם גָּנַב יִגְנַב מֵעֲמוֹ יִשְׁלַם לְבַעֲלָיו. אִם טָרַף יִטְרַף יִבְאֵהוּ עַד הַטְּרֵפָה לֹא יִשְׁלַם.

בראשית לא, 38-39

זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי עֹמֵף רַחֲלִיף וְעֹנִיף לֹא שָׁפְלוּ וְאֵילִי צֹאנֶךָ לֹא אֶכְלָתִי. טְרֵפָה לֹא הִבֵּאתִי אֵלֶיךָ אָנֹכִי אַחַטָּנָה מִיָּדִי תִּבְקָשְׁנָה גִּנְבֹתִי יוֹם וּגְנֹבֹתִי לַיְלָה.

שמות כב, 12

אִם טָרַף יִטְרַף יִבְאֵהוּ עַד הַטְּרֵפָה לֹא יִשְׁלַם

בראשית לו, 18-20, 31-33

וַיִּרְאוּ אֹתוֹ מִרְחֹק וּבְטָרִם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַכְּלוּ אֹתוֹ לְהִמִּיתוֹ. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה בָעַל הַחֲלָמוֹת הַלְזָה בָּא. וְעַתָּה לָכֵן וְנִהְרָגְהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וְאָמְרָנוּ חַיָּה רְעָה אֶכְלָתְהוּ וְנִרְאָה מֶה יִהְיֶה חֲלָמוֹתָיו... וַיִּקְחוּ אֶת כְּתָנֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁחָטוּ שְׁעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַכְּתָנֶת בְּדָם. וַיִּשְׁלְחוּ אֶת כְּתָנֶת הַפָּסִים וַיָּבִיאוּ אֶל אֲבֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ זֹאת מִצְאָנוּ הִכָּר נָא הַכְּתָנֶת בְּנֶךָ הוּא אִם לֹא. וַיִּכְרָה וַיֹּאמֶר כְּתָנֶת בְּנֵי חַיָּה רְעָה אֶכְלָתְהוּ טָרַף טָרַף יוֹסֵף.

שמואל ב יב, 4-1

וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת נָתָן אֶל דָּוִד וַיָּבֵא אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ בְּעִיר אַחַת אַחַד עֹשִׂיר וְאַחַד רָאֵשׁ. לְעֹשִׂיר הָיָה צֹאן וּבָקָר הַרְבֵּה מְאֹד. וְלָרֵשׁ אֵין כֹּל כִּי אִם כְּבִשָׂה אַחַת קִטְנָה אֲשֶׁר קָנָה וַיַּחֲזֶה וַתִּגְדֵּל עִמּוֹ וְעַם בְּנָיו יַחְדָּו מִפְתּוֹ תֹאכַל וּמִכֶּסֶו תִּשְׁתַּה וּבְחִיקוֹ תִּשְׁכַּב וַתְּהִי לוֹ כַּבֵּת. וַיָּבֵא הַלֵּךְ לְאִישׁ הָעֹשִׂיר וַיַּחְמַל לְקַחַת מִצְאָנוּ וּמִבְּקָרוֹ לַעֲשׂוֹת לְאֶרֶץ הַבָּא לוֹ וַיִּקַּח אֶת כְּבִשַׁת הָאִישׁ הָרֵאֵשׁ וַיַּעֲשֶׂה לְאִישׁ הַבָּא אֵלָיו.

שמואל ב יב, 5-6

ויחר אף דוד באיש מאד ויאמר אל נתן חי יהוה כי בן מות האיש העשה זאת. ואת הכבשה ישלם ארבעתים עקב אשר עשה את הדבר הזה ועל אשר לא חמל.

שמות כא, 37, כב, 2-3

(37) כי יגנב איש שור או שׂה וטבחו או מכרו חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השׂה (2) שלם ישלם אם אין לו ונמכר בגנבתו. (3) אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד שׂה חיים שנים ישלם.

שמות כא, 37, כב, 1-3

(37) כי יגנב איש שור או שׂה וטבחו או מכרו חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השׂה (1) אם במחנתרת ימצא הגנב והכה ומת אין לו דמים. (2) אם זרחה השמש עליו דמים לו שלם ישלם אם אין לו ונמכר בגנבתו. (3) אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד שׂה חיים שנים ישלם.

משלי ו, 30-31

לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב. ונמצא ישלם שבעתים את כל הון ביתו יתן.

משלי ו, 29-33

(29) כן הבא אל אשת רעהו לא ינקה כל הנגע בה. (30) לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב. (31) ונמצא ישלם שבעתים את כל הון ביתו יתן. (32) נאף אשה חסר לב משחית נפשו הוא יעשנה. (33) נגע וקלון ימצא וחרפתו לא תמחה.

יהושע ו, 25

ואת רחב הזונה ואת בית אביה ואת כל אשר לה החיה יהושע ותשב בקרב ישראל עד היום הזה כי החביאה את המלאכים אשר שלח יהושע לרגל את יריחו

יהושע ט, 27

ויתנם יהושע ביום ההוא חטבי עצים ושאבי מים לעדה ולמזבח יהוה עד היום הזה אל המקום אשר יבחר

יהושע ט, 6-13

וילכו אל יהושע אל המחנה הגלגל ויאמרו אליו ואל איש ישראל מארץ רחוקה באנו ועתה פרתו לנו ברית. ויאמר איש ישראל אל החוי אולי בקרבי אתה יושב ואיך אכרת לך ברית. ויאמרו אל יהושע עבדיך אנחנו ויאמר אליהם יהושע מי אתם ומאין תבאו. ויאמרו אליו מארץ רחוקה מאד באו עבדיך לשם יהוה אלהיך כי שמענו שמעו ואת כל אשר עשה במצרים. ואת כל אשר עשה לשני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן לסיחון מלך חשבון ולעוג מלך הבשן אשר בעשתרות. ויאמרו אלינו זקינינו וכל ישרי ארצנו לאמר קחו בידכם צידה לדרך ולכו לקראתם ואמרתם אליהם עבדיכם אנחנו ועתה פרתו לנו ברית. זה לחמנו חם הצטידנו אתו מבתינו ביום צאתנו ללכת אליכם ועתה הנה יבש והיה נקדים. ואלה נאדות היין אשר מלאנו חדשים והנה התבקעו ואלה שלמותינו ונעלינו בלו מרב הדרך מאד.

יהושע ט, 3-5

וישבי גבעון שמעו את אשר עשה יהושע ליריחו ולעי. ויעשו גם המה בערמה וילכו ויצטירו ויקחו שקים בלים לחמוריהם ונאדות יין בלים ומבקעים ומצררים. ונעלות בלות ומטלאות ברגליהם ושלמות בלות עליהם וכל לחם צידם יבש היה נקדים.

יהושע ט, 24

ויענו את יהושע ויאמרו כי הגד הגד לעבדיך את אשר צוה יהוה אלהיך את משה עבדו לתת לכם את כל הארץ ולהשמיד את כל ישרי הארץ מפניכם ונירא מאד לנפשתינו מפניכם ונעשה את הדבר הזה

יהושע ט, 16, 22

ויהי מקצה שלשת ימים אחרי אשר פרתו להם ברית וישמעו כי קרבים הם אליו ובקרבו הם ישרים... ויקרא להם יהושע וידבר אליהם לאמר למה רמיתם אתנו לאמר רחוקים אנחנו מכם מאד ואתם בקרבנו ישרים.

דברים כ, 10-16

(10) כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום. (11) והיה אם שלום תענה ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך. (12) ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה וצרת עליה. (13) ונתנה יהוה אלהיך בידך והפית את כל זכורה לפי חרב. (14) רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבוז לך ואכלת את שלל איביך אשר נתן יהוה אלהיך לך. (15) פן תעשה לכל הערים הרחוקות ממה מאד אשר לא מערי הגוים האלה הנה. (16) רק מערי העמים האלה אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לא תחיה כל נשמה.

יהושע ט, 9-10

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מֵאֲרֶץ רְחוֹקָה מְאֹד בָּאוּ עֲבָדֶיךָ לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי שָׁמְעֵנוּ שְׁמֵעוּ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה בְּמִצְרַיִם. וְאֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לְשָׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן לְסִיחוֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבוֹן וְלַעֲוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן אֲשֶׁר בְּעִשְׁתָּרוֹת.

יהושע ב, 9-11

וַתֹּאמֶר אֶל הָאֲנָשִׁים יְדַעְתִּי כִּי נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת הָאָרֶץ וְכִי נִפְלְאָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נִמְגְּוָה כָּל יִשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם. כִּי שָׁמְעֵנוּ אֶת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת מִי יָם סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשָׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן לְסִיחוֹן וְלַעֲוֹג אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם אוֹתָם. וְנִשְׁמַע וַיִּמָּס לְבַבְנוּ וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת.

ירמיהו לד, 8-11

הַדְּבַר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה אַחֲרֵי כֵּרַת הַמֶּלֶךְ צְדָקְיָהוּ בְּרִית אֵת כָּל הָעָם אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם לְקִרְאָ לָהֶם דְּרוֹר. לְשַׁלַּח אִישׁ אֵת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֵת שְׁפָחָתוֹ הָעֵבְרִי וְהָעֵבְרִיָּה חֲפָשִׁים לְבַלְתִּי עֶבֶד בָּם בִּיהוּדֵי אֲחִיהוּ אִישׁ. וַיִּשְׁמְעוּ כָל הַשָּׂרִים וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בָּאוּ בְּבִרְיַת לְשַׁלַּח אִישׁ אֵת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֵת שְׁפָחָתוֹ חֲפָשִׁים לְבַלְתִּי עֶבֶד בָּם עוֹד וַיִּשְׁמְעוּ וַיִּשְׁלְחוּ. וַיָּשׁוּבוּ אַחֲרָי כֵּן וַיֵּשְׁבוּ אֵת הָעֲבָדִים וְאֵת הַשְּׁפָחוֹת אֲשֶׁר שָׁלְחוּ חֲפָשִׁים וַיִּכְבְּשׁוּם לְעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת.

ירמיהו לד, 12-17

(12) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר. (13) כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲנֹכִי פְּרִתִי בְּרִית אֵת אֲבוֹתֵיכֶם בַּיּוֹם הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֲרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים לֵאמֹר. (14) מִקֶּץ שִׁבְעַת שָׁנִים תִּשְׁלְחוּ אִישׁ אֶת אֲחִיו הָעֵבְרִי אֲשֶׁר יָמַכְרָ לְךָ וְעַבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וְשַׁלַּחְתוּ חֲפָשִׁי מֵעַמְךָ וְלֹא שָׁמְעוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֵלָי וְלֹא הִטּוּ אֵת אַזְנָם. (15) וַתֵּשְׁבוּ אַתֶּם הַיּוֹם וַתַּעֲשׂוּ אֵת הַיִּשָּׁר בְּעֵינַי לְקִרְאָ דְּרוֹר אִישׁ לְרַעְהוּ וַתִּכְרַתוּ בְּרִית לְפָנַי בְּבֵית אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו. (16) וַתֵּשְׁבוּ וַתַּחֲלִלּוּ אֵת שְׁמִי וַתֵּשְׁבוּ אִישׁ אֵת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֵת שְׁפָחָתוֹ אֲשֶׁר שָׁלַחְתֶּם חֲפָשִׁים לְנַפְשָׁם וַתִּכְבְּשׁוּ אֹתָם לְהִיּוֹת לָכֶם לְעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת. (17) לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה אַתֶּם לֹא שָׁמַעְתֶּם אֵלָי לְקִרְאָ דְּרוֹר אִישׁ לְאֲחִיו וְאִישׁ לְרַעְהוּ הִנְנִי קֹרֵא לָכֶם דְּרוֹר נְאֻם יְהוָה אֶל הַחֲרָב אֶל הַדְּבַר וְאֶל הָרָעַב וְנָתַתִּי אֶתְכֶם לְזַעֲוָה לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ.

ירמיהו לד, 9-10

לְשַׁלַּח אִישׁ אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שִׁפְחָתוֹ הָעֵבְרִי וְהָעֵבְרִיָּה חֲפָשִׁים לְבִלְתִּי עֶבֶד בָּם בִּיהוּדֵי אַחִיהוּ אִישׁ. וַיִּשְׁמְעוּ כָל הַשָּׂרִים וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בָּאוּ בְּבִרְיַת לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שִׁפְחָתוֹ חֲפָשִׁים לְבִלְתִּי עֶבֶד בָּם עוֹד וַיִּשְׁמְעוּ וַיִּשְׁלַחוּ.

ויקרא כה, 37, 42-43

וְכִי יִמּוֹךְ אַחִיד עִמּוֹ וְנִמְכַר לָהּ לֹא תַעֲבֹד בּוֹ עַבְדַּת עֶבֶד... לֹא יִמְכְרוּ מִמְכַרְת עֶבֶד. לֹא תִרְדֶּה בּוֹ בְּפָרְךְ...

שיעור 6: לקרוא חוק סיפור, על הפואטיקה של דיני המלחמה

דברים יג, 13-17

כִּי תִשְׁמַע בְּאַחַת עֲרִיף אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְשֹׁבֵת שָׁם לֵאמֹר. יֵצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיעֵל מִקְרָבְךָ וַיְדִיחוּ אֶת יִשְׁבִּי עִירָם לֵאמֹר גִּלְכָּה וְנַעֲבֹדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעַתֶּם... הֲכֵּה תִכָּה אֶת יִשְׁבִּי הָעִיר הַהוּא לְפִי חֶרֶם הַחֶרֶם אַתָּה וְאֵת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֵת בְּהֵמָתָהּ לְפִי חֶרֶב. וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל תוֹךְ רְחֹבָהּ וְשִׂרְפֶתָּ בָּאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ כְּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִיתָה תַל עוֹלָם לֹא תִבְנֶה עוֹד.

דברים כ, 10-18

(10) כִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֲלֶיהָ לְשָׁלוֹם. (11) וְהָיָה אִם שָׁלוֹם תַּעֲנֶה וּפְתַחְתָּ לָּךְ וְהָיָה כָּל הָעָם הַנִּמְצָא בָּהּ יִהְיוּ לְךָ לְמַס וְעַבְדוּךָ. (12) וְאִם לֹא תִשְׁלַח עִמָּךְ וְעָשִׂתָּ עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצָרְתָּ עָלֶיהָ. (13) וְנִתְּנָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְהִפִּיתָ אֶת כָּל זְכוּרָהּ לְפִי חֶרֶב. (14) רַק הַנְּשִׂים וְהַטַּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְעִיר כָּל שְׁלָלָהּ תָּבוֹן לְךָ וְאָכַלְתָּ אֶת שְׁלַל אֵיבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ. (15) כֵּן תַעֲשֶׂה לְכָל הָעָרִים הַרְחֹקֹת מִמֶּךָ מֵאֹד אֲשֶׁר לֹא מְעָרֵי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הֵנָּה. (16) רַק מְעָרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לֹא תַחֲיֶה כָּל נִשְׁמָה. (17) כִּי הַחֶרֶם תַּחְרִימֶם הַחֲתָנִי וְהָאִמְרֵי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרוֹזִי הַחֹזִי וְהַיְבוּסִי כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ...

דברים כ, 1-4

(1) כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אֵיבֶיךָ וְרִאִיתָ סוּס וְרוֹכֵב עִם רַב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. (2) וְהָיָה כְּקִרְבְּכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר אֶל הָעָם. (3) וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרִבִּים הַיּוֹם לְמִלְחָמָה עַל אֵיבֵיכֶם אֵל יְרֵךְ לְבַבְכֶם אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תַּחְפְּזוּ וְאֵל תַּעֲרֹצוּ מִפְּנֵיהֶם. (4) כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אֵיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם.

דברים כ, 5-9

(5) וְדִבְרוּ הַשְּׁטָרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַּיִת חֲדָשׁ וְלֹא חָנְכוּ יָלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְנַכְנוּ. (6) וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלוּ יָלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְלְלוּ. (7) וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ יָלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקְחָנָהּ. (8) וַיִּסְפוּ הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּב יָלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמַס אֶת לִבָּב אַחִיו כְּלָבָבוֹ. (9) וְהָיָה כִּכְלַת הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וּפָקְדוֹ שְׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם.

שיעור 7: לקרוא חוק סיפור, המשך, הכל דיבורים

דברים כא, 10-14

כי תצא למלחמה על איביך ונתנו יהוה אלהיך בידך ושביט שבי. וראית בשביה אשת יפת תאר וחשקת בה ולקחת לך לאשה. והבאתה אל תוך ביתך וגלחת את ראשה ועשתה את צפרניה. והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה. והיה אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכר לא תמכרנה בכסף לא תתעמר בה תחת אשר עניתה.

דברים כ, 19-20

כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליו גרון כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת פי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור. רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אתו תשחית וכרת ובנית מצור על העיר אשר הוא עשה עמך מלחמה עד רדתה.

שמות כא, 5

ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי

דברים כא, 7-8

וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו. כפר לעמך ישראל אשר פדית יהוה ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל.

דברים כה, 7-9

ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי. וקראו לו זקני עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה. ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו.

במדבר ה, 19-22

והשביע אתה הכהן ואמר אל האשה אם לא שכב איש אתך ואם לא שטית טמאה תחת איש הנקי ממי המרים המארים האלה. ואת כי שטית תחת איש וכי נטמאת ויתן אש בך את שכבתו מבלעדי אישך. והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן יהוה אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך

בַּת יְהוָה אֶת יְרִיכָה נִפְלֶטֶת וְאֶת בִּטְנֶה צָבָה. וּבָאוּ הַמַּאֲרָרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲיָה לְצַבּוֹת בְּטָן וּלְנַפְלֵ יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן.

שמות כב, 7, 10

אִם לֹא יִמָּצֵא הַגִּנֵּב וְנִקְרַב בְּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמַלְאֲכַת רַעְהוּ... שִׁבְעַת יְהוָה תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמַלְאֲכַת רַעְהוּ וְלָקַח בְּעַלְיוֹ וְלֹא יִשְׁלֹם.

דברים כא, 18-21

כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אֵינָנו שָׁמַע בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם. וַתִּפְּשׂוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שְׁעַר מִקְּמוֹ. וְאָמְרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה אֵינָנו שָׁמַע בְּקוֹלֵנוּ זוֹלָל וְסָבָא. וּרְגָמָהוּ כָּל אַנְשֵׁי עִירוֹ בְּאַבְנִים וּמָת וּבַעֲרַת הָרַע מִקִּרְבָּהּ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ.

שמות כא, 17

וּמְקַלְל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת

ויקרא כ, 9

כִּי אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלְל דָּמָיו בּוֹ

דברים כז, 16

אֲרוּר מְקַלְּה אָבִיו וְאִמּוֹ וְאָמַר בְּלִעָם אָמֵן

דברים כא, 18-21

כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אֵינָנו שָׁמַע בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם. וַתִּפְּשׂוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שְׁעַר מִקְּמוֹ. וְאָמְרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה אֵינָנו שָׁמַע בְּקוֹלֵנוּ זוֹלָל וְסָבָא. וּרְגָמָהוּ כָּל אַנְשֵׁי עִירוֹ בְּאַבְנִים וּמָת וּבַעֲרַת הָרַע מִקִּרְבָּהּ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ.

שמואל א י, 27

וּבְנֵי בְלִיעֵל אָמְרוּ מַה יִּשְׁעֵנוּ זֶה וַיִּבְזְהוּ וְלֹא הִבִּיאוּ לוֹ מִנְחָה

שמואל א כא, 16

חָסַר מְשֻׁגְעִים אָנִי כִּי הִבַּאתֶם אֶת זֶה לְהִשְׁתַּגֵּעַ עָלַי הֲזֶה יָבוֹא אֶל בֵּיתִי

משלי כג, 20-21

אל תהי בסבאי יין בזללי בשר למו. כי סבא וזולל יורש.

משלי כג, 22

שמע לאביה זה ילדה ואל תבוז כי זקנה אמה

דברים כב, 13-19

(13) כי יקח איש אשה ובא אליה וישנאה. (14) ושם לה עלילת דברים והוצא עליה שם רע ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים. (15) ולקח אבי הנער ואמה והוציאו את בתולי הנער אל זקני העיר השערה. (16) ואמר אבי הנער אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הזה לאשה וישנאה. (17) והנה הוא שם עלילת דברים לאמר לא מצאתי לבתך בתולים ואלה בתולי בתי ופרשו השמלה לפני זקני העיר. (18) ולקחו זקני העיר ההוא את האישה ויסרו אתו. (19) וענשו אתו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו.

שמואל ב יג, 14-15

ולא אבה לשמע בקולה ויחזק ממנה ויענה וישכב אתה. וישנאה אמנון שנאה גדולה מאד כי גדולה השנאה אשר שנאה מאהבה אשר אהבה ויאמר לה אמנון קומי לכי.

דברים כב, 13-19

(13) כי יקח איש אשה ובא אליה וישנאה. (14) ושם לה עלילת דברים והוצא עליה שם רע ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים. (15) ולקח אבי הנער ואמה והוציאו את בתולי הנער אל זקני העיר השערה. (16) ואמר אבי הנער אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הזה לאשה וישנאה. (17) והנה הוא שם עלילת דברים לאמר לא מצאתי לבתך בתולים ואלה בתולי בתי ופרשו השמלה לפני זקני העיר. (18) ולקחו זקני העיר ההוא את האישה ויסרו אתו. (19) וענשו אתו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו.

דברים כב, 20-21

ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנער. והוציאו את הנער אל פתח בית אביה וסקלוה אנשי עירה באבנים ומתה כי עשתה נבלה בישראל לזנות בית אביה ובערת הרע מקרבך.